

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายการใช้สัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๘
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๘
๑.๕ นิยามความหมายศัพท์	๘
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๕
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๖

บทที่ ๒ แนวคิดเรื่องภพในคัมภีร์พระไตรปิฎก

๒.๑ ความหมายของภพ	๑๗
๒.๒ แนวคิดเรื่องสังสารวัฏ	๑๗
๒.๒.๑ สังสารวัฏไม่ปรากฏเบื้องต้นและเบื้องปลาย	๒๓
๒.๒.๒ การเวียนว่ายในสังสารวัฏมีอวิชชาและตัณหาเป็นตัวขับเคลื่อน	๒๔
๒.๒.๓ ภายในสังสารวัฏมีการเคลื่อนไปมาระหว่างภพหนึ่งสู่อีกภพหนึ่ง	๒๖
๒.๒.๔ ความเบื่อหน่ายเป็นปัจจัยแห่งความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ	๒๖
๒.๓ ประเภทของภพ	๒๗
๒.๓.๑ คติ ๒	๒๘
๒.๓.๑.๑ ทุกคติ	๒๘
๒.๓.๑.๒ สุขคติ	๒๙
๒.๓.๒ ภพ ๓	๓๐
๒.๓.๒.๑ กามภพ	๓๐

๒.๓.๒.๒ รูปภาพ	๓๑
๒.๓.๒.๓ อรูปภาพ	๓๑
๒.๓.๓ ภูมิ ๔	๓๑
๒.๓.๓.๑ กามาวจรภูมิ	๓๒
๒.๓.๓.๒ รูปาวจรภูมิ	๓๒
๒.๓.๓.๓ อรูปาวจรภูมิ	๓๒
๒.๓.๓.๔ อปรียาปันนภูมิ	๓๒
๒.๔ คำสอนเกี่ยวกับภพ	๓๓
๒.๔.๑ กำเนิด ๔	๓๓
๒.๔.๒ คติ ๕	๓๔
๒.๔.๓ วิญญูญาณฐิติ ๗	๓๔
๒.๔.๔ สัตตาวาส ๙	๓๗
๒.๕ สรุป	๓๙
 บทที่ ๓ แนวคิดและความสัมพันธ์ของคำสอนเรื่องภพกับคำสอนอื่นๆ	 ๔๐
๓.๑ คำสอนเรื่องภพเชิงโครงสร้างทางจักรวาลวิทยา	๔๐
๓.๑.๑ คำสอนเรื่องภพในพระปฐมที่ถ้ำเกิดขึ้นในการตรัสรู้	๔๑
๓.๑.๒ คำสอนเรื่องภพในการบำเพ็ญบารมีขององค์และพระสาวกในอดีตชาติ	๔๔
๓.๑.๓ คำสอนเรื่องภพในสังโยชน์ ๑๐	๔๔
๓.๑.๔ คำสอนเรื่องภพในการแสดงธรรมเกี่ยวกับนรกและสวรรค์	๔๖
๓.๑.๕ คำสอนเรื่องภพในการตอบปัญหาของพระอริยสาวกบางรูป	๕๐
๓.๒ การตีความเรื่องภพตามโครงสร้างเชิงจักรวาลวิทยา	๕๑
๓.๒.๑ โลกคือชีวิตที่ประกอบด้วยกายและใจ	๕๒
๓.๒.๒ โลกตามการตีความโดยพระพุทธโฆษาจารย์	๕๓
๓.๒.๒.๑ สังขารโลก	๕๓
๓.๒.๒.๒ สัตว์โลก	๕๔
๓.๒.๒.๓ โอกาสโลก	๕๕
๓.๓ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องภพในพระพุทธศาสนา	๕๘
๓.๓.๑ การทำให้เกิดความเข้าใจผิดยึดมั่นในอัตตา	๕๘
๓.๓.๒ ปัญหาความสับสนของชีวิตหลังความตาย	๕๙
๓.๔ คำสอนเรื่องภพเชิงจิตวิทยา	๖๐

๓.๔.๑ ภาพเชิงประสบการณ์ในความหมายของโลก	๖๐
๓.๔.๑.๑ โลกในความหมายของอายตนะภายในกับอายตนะภายนอก	๖๐
๓.๔.๒.๒ โลกในความหมายของการแตกสลาย	๖๑
๓.๓.๒.๓ โลกกว้างจากอัตตาและสิ่งที่เนื่องด้วยอัตตา	๖๒
๓.๓.๒.๔ โลกในความหมายของความเกิดดับตามปัจจัย	๖๓
๓.๓.๒.๕ ท่าทีต่อภพภูมิหลังความตายในทัศนะของพระพุทธศาสนา	๖๖
๓.๔.๒ แนวคิดเรื่องเรื่องภาพเชิงกระบวนการทางจิต	๖๗
๓.๔.๒.๑ ปฐมภูมสูตร	๖๗
๓.๔.๒.๒ ทุตติยภูมสูตร	๖๙
๓.๔.๒.๓ วิเคราะห์แนวคิดเรื่องภาพเชิงกระบวนการทางจิต	๖๙
๓.๔.๒.๔ นัยสำคัญของแนวคิดเรื่องภาพเชิงกระบวนการทางจิต	๗๔
๓.๔.๒.๔.๑ กระบวนการของภาพทางจิต	๗๔
๓.๔.๒.๔.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกับภาพ	๗๖
๓.๔.๒.๔.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างต้นหากับภาพ	๗๗
๓.๔.๒.๔.๔ นัยของคำว่า “สัตว์” ในพระพุทธศาสนา	๘๒
๓.๕ สรุป	๘๓
 บทที่ ๔ วิเคราะห์แนวคิดเรื่องภาพตามแนวคำสอนเรื่องปฏิจจสมุปบาท	๘๕
๔.๑ แนวคำสอนเรื่องปฏิจจสมุปบาท	๘๕
๔.๑.๑ ปฏิจจสมุปบาทสายสมุทยวาร	๙๑
๔.๑.๒ ปฏิจจสมุปบาทสายนิโรธวาร	๙๔
๔.๑.๓ นัยสำคัญของคำสอนเรื่องปฏิจจสมุปบาท ๗ ประการ	๙๖
๔.๑.๔ ความหมายของปัจจัยธรรม ๑๒ อย่างตามการนิยามของพระพุทธเจ้า	๙๙
๔.๒ การตีความเรื่องภาพตามแนวคำสอนเรื่องปฏิจจสมุปบาทสายสมุทยวาร	๑๐๒
๔.๒.๑. การตีความเพื่ออธิบายชีวิตแบบข้ามภพข้ามชาติ	๑๐๓
๔.๒.๑.๑ หลักฐานในพระสูตร	๑๐๓
๔.๒.๑.๒ หลักฐานคัมภีร์อรรถกถา	๑๐๘
๔.๒.๑.๓ แนวการอธิบายในคัมภีร์วิสุทธิมรรค	๑๑๐
๔.๒.๑.๔ การตีความปฏิจจสมุปบาทแบบข้ามภพข้ามชาติ	๑๑๗
๔.๒.๑.๕ ประเด็นเรื่องวิญญานกับการเวียนว่ายตายเกิด	๑๑๗
๔.๒.๑.๕.๑ วิญญานที่พระพุทธศาสนาปฏิเสธ	๑๑๘

๔.๒.๑.๕.๒ พระพุทธเจ้าปฎิเสธวิญญานที่เป็นอัตตา	๑๒๑
๔.๒.๑.๕.๓ วิญญานในทัศนะของพระพุทธศาสนา	๑๒๒
๔.๒.๑.๕.๔ วิเคราะห์วิญญานในพระพุทธศาสนา	๑๒๙
๔.๒.๑.๕.๔.๑ ธรรมชาติของวิญญาน	๑๒๙
๔.๒.๑.๕.๔.๒ ความสืบเนื่องของวิญญานระหว่างภพ	๑๓๐
๔.๒.๑.๕.๔.๓ ทัศนะต่อประเด็นความสืบเนื่องของวิญญาน	๑๓๑
๔.๒.๒ ข้อพิจารณาเรื่องมิจฉาทิฏฐิในประเด็นการตีความแบบข้ามภพข้ามชาติ	๑๓๙
๔.๒.๒.๑ สัสสตทิฏฐิ	๑๔๐
๔.๒.๒.๒ อจเณททิฏฐิ	๑๔๓
๔.๒.๒.๓ นัตถิกทิฏฐิกับอัตถิกทิฏฐิ	๑๔๔
๔.๒.๒.๔ ผลที่แตกต่างของคนที่มีนัตถิกทิฏฐิกับอัตถิกทิฏฐิ	๑๔๕
๔.๒.๒.๕ อภิริยทิฏฐิกับกิริยทิฏฐิ	๑๔๕
๔.๒.๒.๖ ผลที่แตกต่างของคนที่มีอเหตุกทิฏฐิและเหตุกทิฏฐิ	๑๔๖
๔.๒.๒.๗ อเหตุกทิฏฐิกับเหตุกทิฏฐิ	๑๔๗
๔.๒.๒.๘ ผลที่แตกต่างของผู้มีอเหตุกทิฏฐิและเหตุกทิฏฐิ	๑๔๗
๔.๒.๒.๙ ความเห็นเรื่องความมีอยู่ของอรุปพรหม	๑๔๘
๔.๒.๒.๑๐ ความเห็นเรื่องภพ	๑๔๘
๔.๒.๓ ทัศนะเชิงปฎิเสธคำสอนเรื่องภพแบบข้ามภพข้ามชาติ	๑๔๙
๔.๒.๓.๑ ทัศนะของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส	๑๔๙
๔.๒.๓.๒ ทัศนะของท่านพุทธทาส	๑๕๔
๔.๒.๓.๓ ทัศนะของศ.ดร.สมภาร พรมทา	๑๕๖
๔.๒.๓.๔ ทัศนะของนักวิชาการต่างประเทศ	๑๖๔
๔.๒.๔ ผลกระทบของการตีความปฎิจจสมุปบาทแบบข้ามภพข้ามชาติ	๑๖๖
๔.๒.๔.๑ ผลกระทบด้านลบ	๑๖๖
๔.๒.๔.๒ ผลกระทบด้านบวก	๑๖๙
๔.๒.๕ การตีความปฎิจจสมุปบาทแบบขณะปัจจุบัน	๑๗๑
๔.๒.๕.๑ แนวทางการตีความแบบชาติปัจจุบัน	๑๗๑
๔.๒.๕.๒ การตีความปัจจัย ๑๒ ในปฎิจจสมุปบาทของเถรวาทกระแสหลัก	๑๗๓
๔.๒.๕.๓ แนวอธิบายแบบชาติปัจจุบันของเถรวาทกระแสหลัก	๑๗๗
๔.๒.๕.๔ การตีความปฎิจจสมุปบาทแบบชาติปัจจุบันของท่านพุทธทาส	๑๘๑
๔.๒.๕.๔.๑ ความหมายของปัจจัย ๑๒	๑๘๑

๔.๒.๕.๔.๒ ปฏิจจสมุปปาทในชีวิตประจำวัน	๑๘๘
๔.๒.๕.๔.๓ การควบคุมวงจรปฏิจจสมุปปาท	๑๙๐
๔.๒.๖ ผลกระทบของการตีความปฏิจจสมุปปาทแบบชาติปัจจุบัน	๑๙๓
๔.๒.๖.๑ ผลกระทบด้านลบ	๑๙๓
๔.๒.๖.๒ ผลกระทบด้านบวก	๑๙๔
๔.๓ ประเมินการตีความแนวคิดเรื่องภพ ๒ แบบ	๑๙๖
๔.๓.๑ การตีความแนวคิดเรื่อง “ภพ” แบบข้ามภพข้ามชาติ	๑๙๖
๔.๓.๒ การตีความแนวคิดเรื่อง “ภพ” แบบชาติปัจจุบัน	๒๐๒
๔.๔ สรุป	๒๐๘
บทที่ ๕ แนวทางการปรับใช้คำสอนเรื่องภพในการแก้ปัญหาาระดับปัจเจกและระดับสังคม	๒๑๑
๕.๑ แนวพิจารณาปัญหาาระดับปัจเจกและระดับสังคมตามหลักปฏิจจสมุปปาท	๒๑๒
๕.๑.๑ แนวพิจารณาปัญหาาระดับปัจเจก	๒๑๒
๕.๑.๒ แนวพิจารณาปัญหาาระดับสังคม	๒๑๔
๕.๒ กรอบการมองปัญหาาระดับปัจเจกและระดับสังคมตามแนวปฏิจจสมุปปาท	๒๑๘
๕.๒.๑ ภพในฐานะเป็นกระบวนการเชิงเหตุปัจจัย	๒๑๙
๕.๒.๒ ภพในฐานะสภาพแวดล้อม	๒๒๐
๕.๒.๓ ภพในฐานะภาวะชีวิตที่มีความรู้สึกสุขและทุกข์	๒๒๐
๕.๓ แนวทางแก้ไขปัญหาชีวิตระดับปัจเจกและระดับสังคม	๒๒๑
๕.๓.๑ แนวทางแก้ไขปัญหาชีวิตระดับปัจเจก	๒๒๑
๕.๓.๑.๑ การตระหนักรู้สภาพชีวิตในเชิงเหตุผล	๒๒๑
๕.๓.๑.๒ ความใส่ใจเรื่องประโยชน์ในปัจจุบัน	๒๒๔
๕.๓.๑.๒ การได้ตรงตรงสภาพชีวิตแบบสรวรรคในอนรกในใจ	๒๒๕
๕.๓.๒ แนวทางแก้ไขปัญหาาระดับสังคม	๒๒๗
๕.๓.๒.๑ แนวทางการพิจารณาปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม	๒๒๗
๕.๓.๒.๒ การวางแผนนโยบายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม	๒๒๘
๕.๓.๒.๓ การเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยม	๒๒๙
๕.๔ บทสรุป	๒๓๐
บทที่ ๖ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๒๓๑
๖.๑ บทสรุป	๒๓๑

๖.๒ ข้อเสนอแนะ

๒๓๔

บรรณานุกรม

๒๓๕

ประวัติผู้วิจัย

๒๔๓